

François Lowie met vrouw en zoon Wilfried, 28 augustus 1956 (Archief Wilfried Lowie)

Marcinelle, Bois du Cazier, etage 715 m. Een getuigenverslag

François Lowie

Deze getuigenis werd ons, via Patrick Decoodt, bezorgd door Wilfried Lowie, zoon van François. Ze verscheen op 5 augustus in De Morgen en op 7 augustus in La Libre Belgique. We publiceren ze nogmaals in Brood & Rozen, omdat het het enige ooggetuigenverslag is van een Vlaming die de ramp in Marcinelle overleefde.

François Lowie wordt geboren te Genk in 1924 en sterft te Deinze in 1988. Lowie komt ter wereld in een woonwagen, zijn ouders zijn leurders, later kermisreizigers. Op 10-jarige leeftijd verliest Lowie zijn vader. Een jaar later begint hij in Gent als bakkersgast te werken. Begin 1941 is hij werkloos en biedt zich aan voor vrijwillige arbeidsdienst in Duitsland. Om te ontkomen aan het strafkamp na een conflict met zijn ploegbaas, tekent hij voor het Vlaams Legioen. Eind 1942 wordt hij ingezet aan het oostfront, in Leningrad.

Volgens Wilfried is het 'zwart' verleden van zijn vader de reden waarom Lowie nooit een erkenning kreeg van de Belgische staat voor de redding van twee van zijn collega's. Hij kreeg wel een 'diploma' van de Amerikaanse Carnegie Hero Fund.

Het is vijf uur in de morgen, van de achtste oogst negentienhonderd zesenvijftig. De zon kwam reeds aan de hemel tevoorschijn en voorspelde een schone zomerdag te worden. Helaas, het noodlot besliste anders en sloeg die dag onverbiddelijk toe, het dompelde ons land in zware rouw, de zo mooi begonnen dag zou eindigen in ellende en bittere smart. Eens te meer zouden de delvers van het zwarte goud zware tol moeten betalen aan hun zo gevaarlijk beroep. Een der verschrikkelijkste mijnrampen die België ooit kende, kostte die dag het leven van tweehonderd tweeënzestig mijnwerkers. Ikzelf ben een van de gelukkigen die gered werden, maar zal die dag nimmer of nooit vergeten. Hoe komt het echter dat er nog zes [n.v.d.r. er kwamen 12 man levend boven]man uit die hel konden

ontsnappen, welke bovennatuurlijke macht is ermede gemoeid geweest om ons uit die greep van de dood te halen. Ik zal de belevenissen van die dag zo goed mogelijk en naar waarheid trachten te verhalen, van wat er zich afspeelde op etage 715 m. waar de meeste Vlamingen tewerkgesteld waren.

Mijn naam is Lowie Frans tweeëndertig jaar, getrouwd en vader van een kind, woonachtig te Berg. Ik werk reeds zes jaar in de koolmijn, onder meer in Winterslag en Waterschei. Omdat de weg naar Limburg zo ver was, ben ik moeten veranderen en ben naar het Walenland gaan werken, zo ben ik dan in Marcinelle terechtgekomen waar ik op dit ogenblik twintig maanden werkzaam was. De achtste augustus ben ik 's morgens werken gegaan zoals gewoonlijk, goedgezind en vol moed. Mijn makker Bidlot Louis stond mij reeds buiten op te wachten en vertelde tevreden dat hij in 't vervolg niet meer zo een lange weg zou moeten doen om de autobus te halen, hij had daags voordien niet gewerkt en was een huis gaan huren, schuin over waar ik woonde, na enige minuten kwam de autobus van A. Goosens aangereden, die ons iedere dag kwam afhalen om ons naar Marcinelle te voeren. De stemming op de bus was slaperig, want er waren mannen bij die reeds van drie uur en half op de bus zaten, het beste wat men dan kan doen is nog een poosje slapen. Wij kwamen rond zes uur dertig op de Bois du Cazier aan en dan is het een drukte van belang, nummers halen, zich snel omkleden, de lamp gaan halen en dan lopen om de eerste kas te hebben.

Ikzelf werkte op verdieping 765 m. waar enkel Vlamingen tewerkgesteld waren, maar omdat mijn plaats in de koolpijler ongeveer in de helft gelegen was, ging ik altijd langs etage 715 m. Dat was voor mij en nog een paar makkers veel gemakkelijker.

Die rampzalige dag gingen we weer met de tweede kas naar beneden, tot op de etage 715 m. waar wij met acht man uitstapten, vandaar ging onze weg verder door een stenen gang die naar de koolpijler leidde, ongeveer vierhonderd meter verwijderd van de schacht. Vooraleer te beginnen werken werd er nog een hapje gegeten, dan ging de een na de ander de koolpijler binnen, naar onze plaats, om te beginnen werken. Als wij reeds een tijdje bezig waren werd plots de geperste lucht waar onze afhouwhamers mee werken, afgezet, daar werd echter geen acht op gegeven, omdat zoiets meermalen voorviel. Ik maakte van die kleine pauze gebruik om wat hout te zoeken, dat nodig is om het dak te onderschutten en toen begon het drama.

Er kwam een beetje rook van verbrand hout de pijler binnengedreven die prikkelend werkte op de adem, 'k had nog steeds geen gedacht dat er iets ernstigs was gebeurd, evenwel een paar ogenblikken later kwam de rook in dichte drommen binnengedrongen. De angst sloeg mij om het hart, mijn eerste gedachte was vluchten, maar ... waar naartoe, langs welke weg kwam men 't beste uit de verstikkende rook, ik riep uit alle macht naar mijn kameraad

*Louis Bidlot, vriend van François, met vrouw en kinderen (op het moment van de ramp had hij er drie).
Hij is een van de vele slachtoffers (Archief Wilfried Lowie)*

Karel Wuyts die onder mij werkte, langs waar gaan wij lopen, ik kreeg echter geen antwoord, ik ben dan beginnen te kruipen op handen en voeten naar boven, op dezelfde weg waar ik een uur tevoren ben afgekomen. De rook was toen reeds zo geweldig, dat men geen hand voor de ogen kon zien, mijn adem ging toen reeds hortend en stotend, alhoewel ik een stofmasker ophad, met de moed der wanhoop sleepte ik mij voort, kwam er dan geen einde aan die koolpijler, na een tijdje die mij eindeloos leek kwam ik toch terecht in de stenen gang, waar zich reeds een twintigtal Vlamingen verzameld hadden. Allen wisten toen al dat de toestand waarin wij ons bevonden ernstig was of misschien hopeloos.

De opzichter, Jozef Baumans, bevond zich ook onder de mannen en riep ons toe, jongens als wij hier blijven zitten zijn we reddeloos verloren, allen zo rap mogelijk naar de schacht.

U kunt wel denken welke uitwerking deze woorden veroorzaakten onder de mannen, een ware paniek brak uit en iedereen stortte zich vooruit om zo snel mogelijk de schacht te bereiken.

Ik ook aarzelde geen ogenblik en begaf mij aanstonds op weg. De wedren tegen de dood was begonnen, ongelukkig zou het eindigen in het nadeel voor velen onder ons. Ik denk dat ik ongeveer de vierde man in de rij zal gelopen hebben, op den tast met de hand op de pressingsbuis, al zwijmelend en naar adem snakkend bewogen wij ons verder, er scheen geen einde aan die gang te komen, 'k voelde mijn krachten snel afnemen, met moeite sleepte ik mij verder, lang zou ik het echter niet meer kunnen volhouden. Wij bereikten eindelijk toch de schacht, deze is echter afgesloten door vier houten deuren, dat is nodig om de luchttoevoer te regelen. De mannen die voor mij waren, openden met vereende krachten de deur, maar weken onmiddellijk terug voor een walmende rook die nog verstikkender was dan voorheen. Op dat moment voelde ik mijn krachten begeven, ik kon niet meer verder, de rook en het gas hadden hun werk bijna volbracht. Als in een waas zag ik toen de mannen de weg ingaan naar schacht nummer twee, een zekere dood tegemoet, ik probeerde wanhopig staande te blijven, wankelde, deed nogmaals een beroep op al mijn krachten om mijn kameraden te kunnen volgen en niet alleen te moeten achterblijven, ditmaal faalde ik echter, ik had teveel van mijn krachten gevegd, deed nog een of twee passen naar voren en sloeg dan als een blok tegen de grond.

De vraag die mij nog alle nachten kwelt en waar ik nooit een antwoord zal op krijgen, wat is er met mijn kameraden voorgevallen die bij mij waren op etage 715 m., waar zijn ze gelopen in hun onbeschrijflijke wanhoop? Zijn ze gaan zoeken naar een uitgang die er niet meer was? Hebben ze geleden of was hun dood pijnloos? Zouden ze nog de tijd gehad hebben om aan vrouw en kinderen te denken? Of zijn ze plots gevallen zoals ik, maar dan om nooit meer op te staan? Wie zal mij ooit op deze vragen antwoorden, helaas niemand, want doden spreken niet, die nemen hun geheim met zich mede.

De tijd dat ik bewusteloos gelegen heb, is mij onbekend, maar volgens mijn berekening, later, zou het ongeveer vier uur geweest zijn. Als ik terug bijkwam, dacht ik te ontwaken

uit een nachtmerrie, voor mijn ogen zag ik op enkele meters een knetterende vuurzee, 'k dacht nog steeds dat ik droomde, maar langzamerhand kwam mij alles helder voor den geest terug en besepte ik dat het werkelijkheid was. Ik probeerde mij op te richten, maar het was net of een onzichtbare macht mij tegen de grond hield. Wijn ik dan onbeweeglijk tegen de grond lag, rees langzaam maar duidelijk gans mijn leven aan mijn geest voorbij tot het kwam bij vrouw en kind. Als in een visioen zag ik hen alleen en onbeschermd achterblijven, dat wilde ik niet, ik mocht nog niet sterven, ik wilde weer naar mijn gezin, de drang naar leven kwam terug in mij op. Met al mijn krachten die ik nog bezat, begon ik te worstelen om aan dat verlamdend gevoel te ontkomen, 'k vloekte en tierde, ik smeekte God om hulp. Toen was het of mijn bede aanhoord werd, want stilaan kon ik mij weer bewegen, tot ik mij half recht kon zetten, dan bemerkte ik dat er nog iemand bij mij lag, op mijn geroep dat hij moest opstaan, kreeg ik geen antwoord, dan sleepte ik mij tot bij hem en herkende Alfons Vandeplas, de jongste van onze autobus. Van op dat ogenblik voelde ik mijn krachten terug bijkomen en besepte dat wij onmogelijk op deze plaats konden blijven. Alhoewel zwak en ellendig, was ik toch in staat op te staan en probeerde om Vandeplas mee te sleuren, verder weg van die brandende vuurzee. Godzijdank opende deze op dat ogenblik de ogen, ik riep hem toe dat wij moesten vluchten voor het vuur dat in alle hevigheid toenam, hij stamelde, laat mij maar liggen, ik kan niet meer, maar geen ogenblik kwam in mij de gedachte op om hem in deze hel alleen achter te laten. Met veel moeite kreeg ik hem overeind en we strompelden dan tezamen in de richting van schacht nr. 1.

Om de deur die naar de schacht leidde te openen, schoten onze krachten tekort, na nogmaals geprobeerd te hebben en onze poging weerom faalde, viel mijn oog op een kolenwagentje, 'k spoorde mijn kameraad aan mij te helpen, wij zouden dat kolenwagentje gebruiken als stormram, na een paar pogingen gelukte het ons de eerste deur te openen, waar wij dan uitgeput neervielen, in elk geval waren wij daar toch veel veiliger, daar wij voorlopig uit het bereik van 't vuur waren en dat het er ook zo warm niet was. In tegendeel, na een tijdje daar gelegen te hebben, begon ik te klappertanden van de kou, want ik lag er in naakt bovenlijf. Daar Fonske nog in het bezit was van al zijn kleren, verzocht hij mij zijn jasje aan te trekken, waar ik dankbaar gebruik van maakte. Na een tijdje bemerkten wij dat er kleine steentjes van de zoldering begonnen te vallen, en we wisten uit ondervinding dat dit gevaar betekende en dat wij niet langer op deze plaats mochten blijven. Wij pakten weeral het kolenwagentje beet en openden de twee laatste deuren zoals tevoren.

Nauwelijks toegekomen aan de schacht begon ik als waanzinnig aan de belkabel te trekken die met de bovengrond in verbinding stond, nutteloos, er kwam geen antwoord van boven. Toen beseften wij dat we volkomen van de buitenwereld afgesloten waren en enkel nog konden hopen op de hulp van God. Daar wij aan de schacht waren van luchttoevoer was de rook soms niet zo geweldig en konden wij tamelijk goed zien met onze lampen. Maar wat moesten wij doen, waarom kregen wij geen antwoord op ons belsignaal, wat stond er ons nog te wachten? Hoelang zou het duren voor men ons kwam halen? Al die gedachten dwarrelden door mijn brein, het was om waanzinnig te worden.

Ik beseftte dat wij iets moesten doen om ons te beschermen tegen vallende stenen in geval er een instorting zou plaats hebben. Een bijl of ander werktuig bezaten wij niet en wat konden wij met de blote handen aanvangen? Tot er almeteens een licht in mij opging en ik terugdacht aan dat kolenwagentje. Ik legde aan Fonske uit wat ik van plan was te doen, we zouden het wagentje tot aan de schacht brengen en dan omkantelen zodat het met de opening naar de schacht kwam te liggen, indien er een instorting zou plaatshebben dan zou toch het meeste deel van de stenen in de schacht vallen, voorwaar een betere schuilplaats hadden wij niet kunnen vinden. Wij brachten dus het wagentje tot aan de schacht, kantelden het omver en kropen erin, het was hoog tijd, onze krachten begonnen weeral fel te verminderen na al die inspanningen. Ik kwam tot de ontdekking dat er zich in het jasje van Fonske nog een drinkbusje met koffie bevond, ge kunt u niet inbeelden hoe gelukkig dat we waren met het vooruitzicht eens te kunnen drinken om onze brandende kelen te laven. We zouden echter zeer zuinig met onze drinkvoorraad moeten omspringen, want God weet hoelang wij nog zouden moeten wachten voor de redding kwam. Ik had ondertussen een van onze lampen uitgedoofd, om zo lang mogelijk licht te hebben. Door de rook, het gas en de doorstane angst, begon Fonske te braken en verviel zo nu en dan in halfbewusteloosheid, ik gaf hem de raad iets voor de mond en neus te houden en zo dicht mogelijk bij de bodem te blijven, zo nu en dan bevochtigden wij onze lippen en vervielen dan weer in halfslapende en -wakende toestand. Het licht van onze lamp verspreidde grillige schaduwen om ons heen en de stilte werd alleen verbroken door het geruis van water dat in de schacht neerviel. Almeteens werd ik opgeschrikt door een kort en hartverscheurend gehuil dat kwam van achter de deuren, ik vroeg Fonske of hij dat ook gehoord had, op zijn ontkenkend antwoord dacht ik gedroomd te hebben. Toen ik even later weer een jammerlijk gekreun hoorde, twijfelde ik niet langer, er moest achter de deuren nog een mens in gevaar verkeren. Ik aarzelde niet en aanzag het als mijn plicht om hulp te gaan bieden aan hem die in nood verkeerde. Daar ik Fonske niet alleen dierf laten, uit schrik dat hij iets zou doen in zijn halfbewusteloosheid, nam ik hem mede, pakte onze lampen en we begaven ons al wankelend op weg vanwaar we gekomen waren.

Na de deuren met veel moeite geopend te hebben, ontdekten wij achter de derde deur Alfons Vereecke, die niet meer bekwaam was om te lopen. Een verzengende hitte kwam ons tegemoet en ik merkte dat het vuur veel dichterbij was gekomen, wij talmde niet en sleurden Vereecke weg uit de ontzettende warmte. Zo goed als het ging, trokken wij hem naar onze schuilplaats, na de deuren goed dicht te hebben gedaan, om het vuur zo lang mogelijk tegen te houden. Wij kropen dus alle drie in het kolenwagentje. Ik gaf Vereecke aanstonds wat te drinken, dat hij gretig aannam, hij verzocht mij daarna naar zijn been te kijken dat hem verschrikkelijk pijn deed, het was afgrijselijk verbrand, als ik zijn been aanraakte kreunde hij en knarste met de tanden, om het niet uit te gillen van de pijn. Wij konden hem echter niet helpen doch legden hem zo goed wij konden. Telkens hij mij vroeg, Frans, komen wij hier nog ooit levend uit, stelde ik hem gerust, ... wel zeker het zal niet lang meer duren, maar stilaan begon ik er zelf aan te twijfelen ooit nog levend boven te komen, de tijd ging voorbij en hoelang waren we nog in staat om het uit te houden in

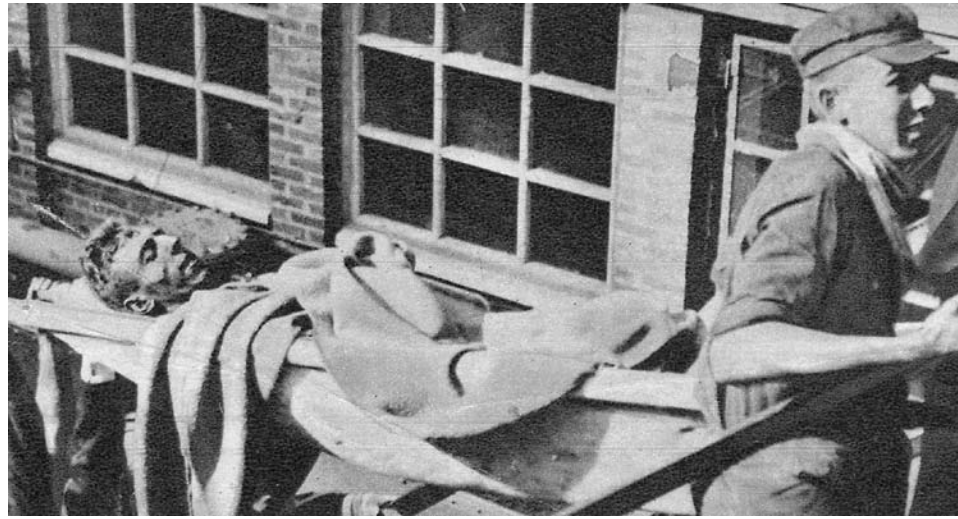
deze ontzettende toestand die steeds wanhopiger werd.

Terwijl we daar met ons gedrieën onder dat koolwagentje lagen, martelde ik mijn geest om een uitkomst te vinden, maar helaas wij hadden gedaan wat we konden om ons leven te redden, er was voor ons niets anders te doen dan wachten, maar wat is vreselijker dan wachten in zo'n ontzettende hel, het vuur kwam gestadig dichterbij, er kon zich een ontploffing voordoen. Of de boel kon dichtvallen. Op dat moment benijdde ik mijn makkers omdat ze niet meer zo helder van geest waren als ik. Steeds zag ik het beeld van mijn lief vrouwtje en mijn kleine jongen voor de ogen, er waren ogenblikken dat ik weende van verdriet en de hoop op weerzien van deze geliefde wezens vervloog meer en meer naargelang de tijd voorbijging.

Hoelang we daar nog gelegen hebben weet ik niet, ik had in elk geval alle hoop op redding opgegeven en mij gereed gemaakt de lange weg naar de eeuwigheid in te gaan. Plots werden wij opgeschrikt, we hoorden stemmen van mensen en het rammelen van een lift die naar beneden kwam. Dat geluid klonk als muziek in onze oren, dat betekende immers redding en LEVEN voor ons. Als waanzinnigen begonnen wij te roepen: Hierheen! Hierheen! We werden dadelijk gehoord, de lift kwam op etage 715 m. tot stilstand, twee redders stormden de lift uit waarna een van hen wenend bij ons neerknielde. Ik herkende in hem ingenieur Calecis, op de vraag die hij me stelde, "waar zijn uw andere makkers?", kon ik echter alleen het treurig vermoeden mededelen, ze zijn waarschijnlijk allen dood. Ik drong bij ingenieur Calecis aan om eerst achter de deuren te gaan zien of er soms nog mensen lagen, het was te laat, verder dan de tweede deur geraakten ze niet, het vuur en de instortingen versperden hen de weg.

Er werd verder geen tijd verloren, eerst werd Alfons Vereecke in de lift geplaatst omdat die er het ergste aan toe was, dan volgden Vandeplas en ik, 'k bevond mij naast ingenieur Calecis, toen heb ik kunnen vaststellen hoe erg hij onder de indruk was van die vreselijke ramp, zijn gelaat was vertrokken van vertwijfeling en smarten. Met starre ogen tuurde hij voor zich heen, een arm hield hij beschermend om mij heen geslagen om te beletten dat ik uit de lift zou vallen. Wat er op dat ogenblik, naargelang wij dichterbij de oppervlakte kwamen in mijn gedachten omging, is mij onmogelijk te beschrijven. Dan ineens kwamen wij aan de oppervlakte, waar de zon heerlijk scheen, als in een droom keek ik om me heen, ik huilde en lachte ... ik was gered!

Wat ik daarna aanschouwde had ik niet kunnen denken, de mijn was als het ware overrompeld door reporters, brandweermannen, verpleegsters, vertwijfelde en angstige mensen die wachtten op enig nieuws van hun geliefde wezens die diep in de donkere schacht vochten voor hun leven. De kreet ging van mond tot mond: er zijn levenden boven gekomen, hoog laaide de hoop onder de van smart verscheurde mensen weer op, nu zou het niet lang meer duren of de een na de ander zou bovengehaald worden. Helaas, na ons waren er maar drie die het daglicht mochten aanschouwen. In allerijl werden wij uit de lift genomen, hulpvaardige handen werden naar ons uitgestoken en men plaatste

*Alfons Vandeplass uit Rotselaar komt als eerste 'geredde' boven.
Hij dankt zijn leven aan François Lowie (Archief Wilfried Lowie)*

François Lowie volgt kort na hem (Archief Wilfried Lowie)

ons voorzichtig op een draagberrie. In looppas ging het dan naar de verpleegzaal, ik kon niet stil blijven liggen, ik keek naar links en naar rechts en wuifde naar de mensen. In de zaal aangekomen werd ik verzorgd en onderzocht, een flesje melk werd mij aangeboden dat ze mij verplichtten uit te drinken, ik had echter geen aansporing nodig om mijn dorstige keel te laven. Ik dacht dan weer terug aan mijn vrouw die thuis in ontzettende doodsangst verkeerde, maar ik kon niet vermoeden dat ze zich reeds aan de mijn bevond, daarom vroeg ik er aanstonds naar Albert Goossens, de autobusbestuurder, en smeekte hem mijn vrouw te verwittigen dat ik wel en veilig was.

Nadien ging alles zeer snel, ik werd terug op een draagberrie gelegd en in een ziekenwagen geschoven die met gierende sirene uit de poort van de ongeluksmijn stormde. In het hospitaal aangekomen werd ik gewassen en naar een kamer gebracht waarin Vandeplass zich reeds bevond. Het weerzien was ontroerend. Na al die angsten en gevaren die wij doormaakten hadden verlangd wij alleen nog naar rust, die ons echter niet werd gegund; steeds zag ik dat verschrikkelijk beeld voor de ogen, vuur, vlammen en rook, met daar middenin mijn makkers die wanhopig vochten voor hun bestaan, de nacht die kwam bracht mij geen verlichting, bij het minste gerucht werd ik opgeschrikt, eindelijk brak de morgen toch aan. Ik was teleurgesteld dat mijn vrouw nog niet bij mij geweest was, ik kon echter niet weten dat ze eerst laat in de nacht verwittigd was dat ik mij in het hospitaal bevond. Op onze vraag of er geen nieuws was uit de mijn, werd ons ontkennend geantwoord, de toestand was als daags tevoren. In de voormiddag kwam de familie van Fonske Vandeplass, die dadelijk mee naar huis mocht gaan. Ik bleef alleen achter, het verlangen en de drang om naar de mijn te gaan drong zich in mij op, ik zou geen rust meer kennen vooraleer ik daar zou geweest

zijn en nieuws wist over de andere jongens. Rond één uur in de namiddag ging de deur open en verschenen mijn vrouw en mijn schoonouders, die wenend om mijn hals vielen en smeekten om nooit meer naar de mijn te gaan werken. Men vertelde me dan het droevig nieuws dat onze beste vriend Louis Bidlot zich onder de dodelijke slachtoffers bevond, die reeds werden bovengehaald. Verslagen tuurde ik voor mij uit, het was een harde slag, want ik beschouwde Louis meer als broer dan als vriend. Ik mocht ook huiswaarts keren maar begaf mij eerst naar de mijn die belegerd was door een zee van volk en waar zich ontroerende tonelen afspeelden, waar ik liever niet over schrijf.

Op de mijn zelf wist ik niets nieuws te vernemen, de reddingswerken werden onverpoosd voortgezet en men hoopte nog steeds levenden boven te halen. Ontmoedigd heb ik dan mijn kleren genomen en ben verbitterd heengegaan. Buiten de poort werd ik aangeklampt door wenende vrouwen die smeekten om enig nieuws van hun man, ik kon echter niets zeggen dan dat ze moesten hopen en moed houden, alhoewel ik wist dat de toestand van de jongens volkomen hopeloos was. Toen begaven wij ons samen op weg naar huis, waar men mij met ongeduld verwachtte. Toen wij daar aankwamen werd ik letterlijk overrompeld door mijn familieleden, vrienden en reporters, iedereen wilde er het fijne van weten hoe de ramp gebeurd was en hoe wij gered werden, de onzinnigste verhalen zijn de wereld rondgegaan, de een vertelde dit en de ander dat. Men had nog levende ratten gezien in de mijn, dus hoopte men nog van mensenlevens te redden, maar bij mij was de hoop reeds vervlogen van de eerste dag, ik had teveel gezien, geen mens zal ooit kunnen begrijpen welk een afgrijselijk drama zich afspeelde, diep in de grond.

Gelukkig zijn zij die er niet hoeven in af te dalen om er hun brood te verdienen. 's Nachts in mijn droom zag ik altijd dat vuur en die verschrikkelijke ellende, dat ik telkens met een angstige schok wakker werd, denkend dat het brandde, terwijl ik onwetend riep en gilde om deuren en vensters open te zetten, ik kon geen lucht meer krijgen, het gas en de rook begonnen meer en meer te werken. 's Anderendaags heeft men mij overgebracht naar het hospitaal te Montignies-sur-Sambre, waar mijn toestand steeds verslechterde, alles werd er gedaan om mij te redden, tot ik uiteindelijk weer lucht kon krijgen. Tot mijn grote vreugde trof ik er nog een geredde aan, namelijk Louis Saluyts, die mij stom bleef aanstaren en kennelijk zag dat hij mij nog gezien had, maar mij niet kon thuiswijzen. Verder wist hij zich niets meer te herinneren. De andere dag kwamen nog twee overlevenden aan in het hospitaal, mijn vriend Karel Wuyts en Fonske Vandeplass, zodat we daar met vier Vlamingen waren.

Men dacht op verdieping 1035 m. nog steeds overlevenden te vinden, de twijfel werd evenwel groter naargelang de dagen voorbijschoven, tot op de dag dat men voor de naakte en harde waarheid stond. België had de grootste en verschrikkelijkste mijnramp gekend die er ooit heeft geweest, 262 mijnwerkers hadden hun leven gelaten in de donkere schachten van Marcinelle. Ondanks de moed en de zelfopoffering van al die redders die van heinde en verre gekomen waren om hun werkmakkers te helpen, is men er niet toe gekomen meer mijnwerkers aan de greep van de dood te onttrekken, ze waren allen omgekomen bij het vervullen van hun harde arbeidsplicht. Na twee weken mochten wij allen naar huis, echter niet voor lang, want drie maal zouden wij nog naar het hospitaal terugkeren. Amper zes weken na de ramp, we konden met moeite op onze benen staan, werden ons te Charleroi van de Caisse Commune d'Assurance de papieren overhandigd om het werk te hervatten. Dat was dus de hulp die men ons beloofde, zo rap mogelijk terug aan het werk te gaan. Daar geen van ons in staat was om het werk te hervatten, werden wij na veel over en weer gepraat terug naar het hospitaal overgebracht, waar men ons links liet liggen en goed lieten voelen dat we daar teveel waren. Men beloofde ons een maand naar de zee te laten gaan om volledige rust te genieten, tot nu toe wachten wij daar nog op, het zal waarschijnlijk wel teveel gekost hebben, daarom lieten ze het maar zo. Vier weken later werd ik verplicht om te gaan werken. Daar ze mij geen gekwetstengeld meer uitbetaalden, was ik wel verplicht mijn werk te hervatten, mijn vrouw en kind moesten toch eten. Men bracht mij naar de mijn, verbitterd hard in Jumet, waar ik met veel moeite een plaats kon krijgen boven de grond, niet langer dan voor acht dagen en daarna zou ik terug moeten afdalen in de mijn. Welke angsten ik in de eerste dagen doorstaan heb, is niet te beschrijven, ik heb dikwijls de lust in mij voelen opkomen om te gaan lopen, naar boven naar de vrijheid, het licht, waar die verschrikkelijke mijngevaaren niet rond mij spoken. Op zekere dag, ik kan mij niet goed meer herinneren wanneer, werd ik gestraft voor een vijfde van mijn dagloon omdat ik niet genoeg werk presteerde, is dat niet het toppunt van onbeschaamdheid, kon ik eraan verhelpen dat ik niet kan werken zoals vroeger. In de mijn van Marcinelle hebben mijn vriend Karel en ik maanden achter elkaar achttien vierkante meter kolen gedolven, dan waren wij

's avonds nog vol moed en levenslust, nu zijn wij doodop, moe en zonder werkkraft. Het gaat niet meer zoals vroeger, dat voel ik best aan mijzelf. Zal ik nog ooit bekwaam zijn om te verdienen wat mijn ziek kind nodig heeft? Ik verdien nu al zoveel minder als vroeger en dan is er nog afslag gekomen en wat zal de toekomst voor mij nog voor miserie brengen, dat is voor mij een groot vraagteken.

Soms zijn er dagen dat ik tegen het leven opzie, men heeft ons zoveel beloften gedaan om ons te helpen, waarom moet men eerst dood zijn om geholpen te worden? Het is toch onze schuld niet dat ons leven gebroken is en dat we de kracht niet meer bezitten om ons als vroeger door 't leven te slaan. Is het soms niet hard voor een man, in de bloei van zijn leven, te willen werken en niet meer kunnen, zal dat voortaan mijn toekomst zijn, waar ik toch zoveel van verwachtte en die nu gebroken is voor altijd, zo ook voor mijn vriend Karel, die tot op heden nog zijn volle verstand niet heeft teruggekregen en die toch verplicht is naar de mijn te gaan, daar ze hem nergens anders durven aannemen wegens zijn gezondheid, was het dan zo erg die man op pensioen te stellen, temeer daar hij reeds vijftien jaar mijnwerker is. Is het dan te verwonderen dat wij verbitterde mensen geworden zijn die het leven en de toekomst met angst en ledige ogen tegemoet zien.

Alvorens te sluiten wil ik eerst nog afscheid nemen van mijn werkmakkers die een leven lieten in Marcinelle. "Vaarwel mijn betreurde vrienden, rust zacht, na al het lijden en de wanhoop die ge hebt doorstaan, nimmer of nooit zal ik u vergeten, uw beeld zal altijd in mijn geheugen gegrift staan, moge uw offer niet tevergeefs zijn geweest voor het welzijn en de veiligheid van de mijnwerkers."

Slotwoord

Volgens mijn persoonlijke indruk is de mijnramp te Marcinelle een toevallige samenloop van omstandigheden, veel is er geschreven over de slechte toestand op de Bois du Cazier, volgens mij is dat overdreven, wel is het waar dat alles nog is als vroeger tijden, dat men er nog werkt met paarden, maar dat is toch de reden niet om een mijn slecht te bestempelen, of men nu met paarden werkt of men heeft moderne treintjes, dat alles is bijzaak, voor ons mijnwerkers was de hoofdzaak dat het werk goed was, een goede verluchting en geen overdreven warmte, wat voor een mijnwerker van groot belang was, ook werden wij Vlamingen in de Bois du Cazier aanzien als Belgen en niet als buitenlanders, zoals het op vele mijnen het geval is. Bij mijn weten werden wij er nooit opgejaagd zoals in het moderne Limburg, om maar altijd meer en meer kolen boven te halen. Dat de Bois du Cazier de slechtste mijn was, hoeft men tegen mij niet te vertellen, ik heb nog in verschillende mijnen van Charleroi gewerkt, waar de toestanden honderd maal slechter zijn, het wil daarom niet zeggen dat de veiligheid in de mijn niet broodnodig is en iedere mijnwerker met een gerust hart zou moeten kunnen afdalen naar de donkere schachten, om zijn harde maar schone arbeidsplicht te vervullen.